

Holhoustoimen yksikkö

20.10.2023

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Asia: Digi- ja väestötietoviraston kirjallinen lausunto hallituksen esityksestä Oikeuspalveluvirastoksi ja siihen liittyviksi laeiksi HE 30/2023 vp

Yleisesti

Digi- väestötietovirasto näkee esitetyn Oikeuspalveluviraston perustamisen myönteisenä. Oikeuspalveluviraston perustamisella muodostetaan valtakunnallinen virasto. Tällä on varmasti käytäntöjä yhtenäistävä ja toimintaa tukeva vaikutus. Yhteistyö virastojen välillä helpottuu ja yksinkertaistuu sekä perustoiminnassa että kehittämisessä.

Oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä luopumisella on päämiesten tilannetta helpottava ja yksinkertaistava vaikutus niissä tilanteissa, joissa päämies muuttaa nykyisen oikeusapu- ja edunvalvontapiirin ulkopuolelle. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan tällaisessa tilanteessa nykyisen yleisen edunvalvojan vapauttamisen tehtävästään ja uuden edunvalvojan määräämisen käsittelee viime kädessä tuomioistuin. Kun oikeusapu- ja edunvalvontapiireistä luovutaan, yleisen edunvalvojan vaihtaminen toiseen yleiseen edunvalvojaan voidaan tehdä tällaisessakin tilanteessa Oikeuspalveluviraston määräyksellä päämiehen kuulemisen jälkeen. Näin säästyy tuomioistuinten ja mahdollisesti myös Digi- ja väestötietoviraston resursseja, ja samalla päämies välttyy asian käsittelyn suoritemaksulta. Ei ole enää erilaisia menetelytapoja riippuen siitä, mihin päämies on muuttanut.

Edellä kuvatussa edunvalvojan vaihtotilanteessa on esikysymyksenä ratkaistava edunvalvonnan jatkumisen tarve. Tällä hetkellä tämä ratkaistaan viime kädessä tuomioistuimessa. Jos päämies tai edunvalvoja yksin on sitä mieltä, että edunvalvonnan ei ole enää tarvetta, tämä voi tehdä Digi- ja väestötietovirastolle ilmoituksen tai tuomioistuimelle hakemuksen edunvalvonnan lakkauttamiseksi. Jos päämies tai edunvalvoja yhdessä ovat sitä mieltä, että edunvalvonnan ei ole enää tarvetta, he voivat tehdä yhdessä Digi- ja väestötietovirastolle tai tuomioistuimelle hakemuksen edunvalvonnan lakkauttamiseksi. Tällä tavalla varmistetaan, että edunvalvontaa, jolle ei ole tarvetta, ei jää voimaan myöskään päämiehen muuttaessa.

Holhoustoimen yksikkö

20.10.2023

Digi- ja väestötietovirasto esittää lausuntonaan alla yksilöidymmin tiettyjen lakiesityksen kohtien osalta seuraavaa.

Lausunto lakiesityksen luvusta 1

Digi- ja väestötietovirasto on aiemmassa lausunnossaan ehdottanut, että Oikeuspalveluvirastosta annetun lain 2 §:ään lisätään edunvalvontapalveluiden riittävästä määrästä huolehtimisen rinnalle näiden palveluiden asianmukaisuudesta huolehtimisen. Hallituksen esityksen lausuntopalautetta koskevassa kohdassa todetaan, että asia on ollut esillä jatkovalmistelussa. Siinä on katsottu, että erillinen säännös edunvalvonnan osalta ei ole tarpeen, koska palvelujen hyvästä laadusta ja ostopalvelujen valvonnasta tulee huolehtia yleissäännösten perusteella. Lausuntopalautteen kohdalla esitetty näkemys voidaan hyväksyä.

Lausunto lakiesityksen luvusta 4

Digi- ja väestötietovirasto ehdottaa oikeuspalveluvirastosta annetun lain 22 §:n 1 momentin toiseen virkkeeseen lisättäväksi pilkun sanan "tai" eteen kieliopillisista syistä ja asian selventämisen vuoksi. Näin ollen virke kuuluisi: Määräys toimitetaan siihen edunvalvontatoimistoon, jonka alueella päämiehen kotikunta sijaitsee, tai Oikeuspalveluviraston ilmoittamalle 5 luvussa tarkoitetulle palveluntuottajalle.

Hallituksen esityksen säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että Oikeuspalveluviraston tulisi ilmoittaa määräyksen antajalle eli holhousviranomaiselle ja tuomioistuimelle palvelujen hankkimisesta muulta palveluntuottajalta, jotta ne voivat toimittaa määräyksen oikealle palveluntuottajalle. Tieto on tarpeen toimittaa taulukkomuodossa tai muuten yksiselitteisesti ja selkeästi, jotta päätöksen lähettäminen palveluntuottajalle olisi yksinkertaista. Digi- ja väestötietovirasto pitää kannatettavana, että tilanne selkiytyy tältä osin. Työjärjestysten tulkinta voi olla joissakin tilanteissa vaikeaa.

Digi- ja väestötietovirasto pitää hyvänä sitä, että ostopalveluntuottajan kuulemisvelvollisuudesta luovutaan. Tämän välivaiheen poisjäännillä on edunvalvojan määräämisan asian käsittelyä nopeuttava vaikutus kyseisissä tapauksissa. Näin ollen edunvalvojan määräämisen käsittelyprosessi ei enää vaihtelisi sen mukaan, missä edunvalvontaa tarvitseva asuu.

Yleistä edunvalvojaa avustava henkilökunta hoitaa päämiesten asioita edunvalvojan valvonnassa, ja tällöin joudutaan pyytämään myös päämiehiä koskevia tietoja. Tämän vuoksi Digi- ja väestötietovirasto pitää myönteisenä, että yleistä edunvalvojaa avustavan henkilökunnan tiedonsaantioikeudesta säädetään laissa. Tietoja pyytäessään avustavan henkilökunnan on syytä tuoda esille asemansa, jotta mahdollisilta turhilta lisäselvityksiltä välttyttäisiin. Avustava henkilökunta saattaa vaihdella eri edunvalvontatoimistoissa ja palveluntuottajilla, joten käsitteen avustava henkilökunta tarkempi määrittely laissa tai sen esitöissä lienee vaikeaa.

Holhoustoimen yksikkö

20.10.2023

Lausunto lakiesityksen luvusta 5

Digi- ja väestötietoviraston aiemmassa lausunnossa on todettu, että yleisen edunvalvonnan ostopalvelujen asianmukaisen hoitamisen varmistamiseksi voisi olla lain 26 §:ssä säännös, jolla Oikeuspalveluvirasto veloitettaisiin valvomaan palvelun asianmukaisuutta ja oikeutettaisiin saamaan tämän valvonnan toteuttamiseksi tarpeellisia tietoja palveluntuottajalta ja holhousviranomaiselta. Samalla on todettu, että säännös ei korvaisi holhousviranomaisen valvontaa, vaan täydentäisi sitä.

Lisäksi on tuotu esille, että esimerkiksi toiminnan organisoimiseen, resurssien riittävyyteen, asiakaspalvelun laatuun, palkkiokäytäntöjen yhtenäisyyteen ym. yleisemmän tason kysymyksiin liittyvä valvonta soveltuisi luontevammin Oikeuspalveluvirastolle kuin holhousviranomaiselle. Holhousviranomaisen taholta tapahtuva valvonta, jota toteutetaan lähinnä tilivalvonnan sekä lupa- ja kanteluprosessien avulla, kohdistuu enemmänkin yksittäisten edunvalvontatehtävien hoitamiseen. Tämän kohdan osalta viitataan edellä olevaan lakiesityksen lukua 1 koskevaan lausuntoon, jossa Digi- ja väestötietovirasto on katsonut, että hallituksen esityksen lausuntopäätteen kohdalla esitetty näkemys, jonka mukaan erillinen säännös edunvalvonnan osalta ei ole tarpeen, koska palvelujen hyvästä laadusta ja ostopalvelujen valvonnasta tulee huolehtia yleissäännösten perusteella, voidaan hyväksyä.

Lausunto lakiesityksen vaikutuksista viranomaisten toimintaan

Hallituksen esityksessä on todettu, että Oikeuspalveluviraston perustaminen edellyttää tehtäväksi muutoksia Digi- ja väestötietoviraston ylläpitämiin rekistereihin, mistä virastolle aiheutuu kertaluontoisesti lisätyötä ja kustannuksia. Samalla esityksessä on tuotu esille, että kertaluontoisten kustannusten holhousasioiden rekisteriin ja siihen liittyviin muutoksiin on arvioitu olevan noin 50 000 euroa sekä väestötietojärjestelmään tehtävistä muutoksista 60 000 euroa eli yhteensä 110 000 euroa. Digi- ja väestötietovirastossa on tarkistettu, että kyseiset luvut pitävät paikkansa.

Digi- ja väestötietovirasto

Ylijohtaja

Johtava asiantuntija